

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

MO YAN

Sorgul roșu

Traducere din chineză de
DINU LUCA

HUMANITAS
fiction

Prin scrierea aceasta, solemn invoc duhurile eroice și duhurile nedreptățite ce rătăcesc prin lanurile de sorg roșu-aprins de-acasă, cele fără de margini și fără de hotare. Vă sunt nevrednic urmaș. Sunt gata să-mi smulg inima marinată-n sos de soia, s-o tai felii și s-o pun în trei vase, pe care să le rânduiesc în lanurile de sorg. Luați-le-n seamă și-nfruptați-vă! Înfruptați-vă!

CAPITOLUL UNU

Sorgul roșu

1

În 1939, în ziua a noua din luna a opta după calendarul lunar, tatăl meu, sămânță de bandit, avea paisprezece ani și ceva. Mergea cu luptătorii comandantului Yu Zhan'ao, eroul de legendă ce-avea mai apoi s-ajungă vestit în toată lumea, să prindă într-o ambuscadă pe șoseaua Jiao-Ping un transport motorizat al japonezilor. Bunica, înfășurată într-o haină căptușită, i-a petrecut până în capul satului. Comandantul Yu i-a spus:

— Oprește-te.

Bunica s-a oprit și i-a zis tatălui meu:

— Douguan, s-ascuți de tatăl tău de suflet.

Uitându-se la trupul mare și înalt al bunicii, tata n-a zis nici păs. A adulmecat mireasma fierbinte pe care-o răspândea launtrul hainei ei și a simțit deodată o răcoare pătrunzătoare. L-a străbătut un fior și burta i-a tras un șir de bolboroseli. Comandantul Yu l-a bătut pe creștet și i-a zis:

— Hai, fiul meu de suflet.

Cerul și pământul erau în neorânduială, priveliștile erau cu totul nelimpezi, iar pașii învâlmășiți ai luptătorilor răsunau deja foarte departe. Tatii îi atârna în fața ochilor o perdea de ceață alb-albastră, care-i împiedica vederea: auzea doar pașii oamenilor, dar nu le vedea nici formele, nici umbrele. Îl ținea strâns-strâns pe comandantul Yu de un colț al hainei, în timp ce picioarele îi se mișcau cu repeziciune. Ca un țarm, bunica se-ndepărta tot mai mult; ca marea, ceața se apropia tot mai năvalnic. Tata s-a apucat de comandantul Yu ca de marginea unei bărci.

Așa grăbea tata către stela lui funerară din piatră neagră, fără nici un semn pe ea, ce se înalță în lanul de sorg roșu-aprins

de acasă. La mormântul pe care foșnește iarba veștejită a venit cândva un băiat în fundul gol, trăgând după el o capră albă ca zăpada, care a molfăit domol iarba de pe mormânt. Băiatul s-a suit pe stelă, a slobozit fierbând de mânie un șuvoi de urină, iar apoi s-a pus să cânte în gura mare:

*Sorgul s-a înroșit,
Japonezii au venit,
Toată lumea gata,
Tragem cu armata.*

Unii spun că băiețelul care păștea capra eram eu, dar nu știu dacă e așa sau nu. Iubisem peste măsură ținutul Gaomi din nord-est, urăsem peste măsură ținutul Gaomi din nord-est, dar până la urmă, după ce m-am făcut mare și-am studiat cu hărnicie marxismul, m-am deșteptat: fără îndoială că ținutul Gaomi din nord-est este locul cel mai frumos și locul cel mai urât de pe pământ, cel mai altfel și cel mai lumesc, cel mai neprihănit și cel mai întinat, cel în care bărbații sunt cei mai viteji și cei mai nemernici, cel în care se poate bea cel mai bine și se poate iubi cel mai bine. Bătrânilor din ținutul meu care și-au dus existența pe această bucată de pământ le plăcea să mănânce sorg și-l cultivau în fiecare an în cantități mari. Toamna târziu, în luna a opta, roșul fără de margini și fără de hotare al sorgului se prefăcea într-o întinsă mare sângerie – sorg de strălucitoare desime, sorg de plăcută melancolie, sorg de învolburată iubire. Vântul de toamnă era mohorât, dar razele soarelui, viguroase; pe cerul albastru ca olanele rățăceau pâlcuri de nori albi și bogați, iar peste sorg alunecau umbrele purpurii lăsate de pâlcurile de nori albi și bogați. Grupuri-grupuri de oameni de un roșu întunecat străbăteau ca suveica lanurile de sorg, iar câteva zeci de ani erau parcă o zi. Ucideau și tâlhăreau, își slujeau țara cu desăvârșită credință și puneau în scenă balet după balet eroic, tragic și solemn, făcându-ne pe noi, nevrednicii lor urmași, să pălim prin comparație; astăzi, alături de progres, simt distinct și degenerarea seminței.

Odată ieșiți din sat, luptătorii înaintau pe un drumeag strâmt de pământ, iar zgomotul pașilor li se-amesteca cu sâsâitul ierburilor mărunte de la marginea potecii. Ceața era ciudat de groasă, săltăreață și mereu schimbătoare. Pe fața tatălui meu, nenumărate brobonele de apă se legau în picături mari cât boabele, iar smocul lui de păr se lipise de pielea capului. Cu mirosul de izmă, simplu și delicat, care plutea dinspre lanurile de sorg de pe amândouă părțile drumului și cu odoarea amărui-acrișoară și dulceagă a sorgului copt tata era de mult obișnuit și nu i se păreau noi sau aparte. Dar acum, mășăluind prin ceață, a simțit totuși un miros nou și aparte, dulciu, iscat de ceva între galben și roșu la culoare. Această mireasmă pătrundea vag printre cea de izmă și cea de sorg, stârnindu-i tatii amintiri cu totul îndepărtate, tocmai din străfundurile inimii.

Șase zile mai târziu, în ziua a cincisprezecea din luna a opta, va fi sărbătoarea Mijlocului Toamnei. Roata lunii se va înălța lin peste sorgul ce va sta în picioare, tăcut și cuviincios; spicele se vor cufunda sub razele ei ca înmuiate în argint-viu, gălgâind strălucire. Sub luciul ei forfecat, tatăl meu va simți un miros dulciu, de nenumărat de multe ori mai intens decât cel de acum. Comandantul Yu va merge atunci trăgându-l de mână după el prin lanurile de sorg: sute și sute de săteni vor fi ajuns mormane de membre zăcând laolaltă, cadavre întinse în devălmășie. Sângele proaspăt scurs din ele va fi udat sorgul pe o mare întindere, înmuind și înnoroid pământul negru de dedesubt și-ntârziindu-le pașii. Odoarea dulce va fi înăbușitoare. O haită de câini care mai mâncase carne de om va sta în lanul de sorg, țintuindu-i cu ochi sticloși. Comandantul Yu își va scoate muserul, va vântura din mână, un pocnet, și doi dintre ochii aceia se vor stinge; va vântura iar din mână și va mai stinge alți doi. Haita se va risipi cu zarvă, iar câinii se vor așeza mult mai departe, hârâind înfundat și uitându-se lacomi la corpuri. Mireasma dulce va fi din ce în ce mai intensă, iar comandantul Yu va slobozi un urlat: „Jigodii japoneze! Javrelor!“ Și după ce va trage spre haită toate gloanțele, câinii vor fugi fără urmă, fără umbră. Comandantul Yu îi va spune tatălui meu: „Hai, fiule!“ Unul mai mare, unul mai mic, în bătaia razelor lunii,

se vor îndrepta spre adâncul lanului de sorg. Acel miros dulciu ce va îneca întru totul câmpurile va îmbiba spiritul tatălui meu, iar în anii și mai aprigi și mai neîndurători care vor urma îl va însoți întruna.

Frunzele și tulpinile sorgului șopteau bezmetic prin ceață, iar hărmălaia luminoasă a Râului Negru, care curgea molcom străbătând câmpia joasă, era când mai tare, când mai slabă, când mai aproape, când mai departe. Îi prinseseră din urmă pe luptători, iar în fața și-n spatele tatii se-auzeau tropăitul pașilor și răsufălările greoaie ale oamenilor. Patul unei puști s-a ciocnit de patul altei puști. Picioarele cuiva au călcat pe țeasta sau pe vreo altă parte a unui mort. Omul din fața tatii a-nceput să tușească icnind, într-un fel foarte familiar. Auzindu-l, tata și-a adus aminte de niște urechi mari, care se congestionau la cel mai mic semn de însufletire. Urechile acelea străvezii, firave și brăzdate de vinișoare erau spectaculosul organ de pe capul lui Wang Wenyi. Acesta era foarte mic de statură, dar avea un cap mare, înfundat între umerii ridicați. Tata s-a străduit să-l vadă, iar ochii lui au înțepat ceața groasă și l-au zărit pe Wang, care tușea bălângănindu-și capul. Și-a amintit de ziua în care Wang Wenyi mâncase bătaie pe câmpul de instrucție și capul i se bălângănească căpătând același aspect vrednic de milă. Pe vremea aceea Wang de-abia se-alăturase trupelor comandantului Yu, iar aghiotantul Ren urlase către el și ceilalți luptători de pe câmpul de instrucție:

— La dreapta!

Wang Wenyi bătuse plin de veselie din picioare, neștiind în ce parte să se-ntoarcă. Aghiotantul îi dăduse cu biciușca peste buci, iar el rânjise, strigând:

— Nevastă!

După expresia lui, nu-ți dădeai seama dacă râde sau plânge. Copiii care înconjuraseră zidul scund și priveau scena râseseră cu toții în hohote.

Comandantul Yu i-a zburat lui Wang Wenyi un picior în fund.

— De ce tușești?

— Doamnă comandant...

Wang Wenyi și-a înfrânat tusea și a spus:

— Mă gădilă în gât...

— Să te gădile și tot nu tușești! Dacă ne dai ținta-n vileag, îți iau căpățâna!

— Da, domnule comandant, a răspuns Wang Wenyi, și l-a mai luat un val de tuse.

Tata l-a simțit pe comandantul Yu făcând un pas mare înainte și apăsându-l pe Wang pe pielea de la ceafă. Wang Wenyi a șuierat și s-a oprit imediat din tușit.

Tata a simțit cum mâna comandantului Yu dă drumul pielii de pe ceafa lui Wang Wenyi. A mai simțit și că pe gâtul lui Wang au rămas două semne vineții ca niște struguri coapte; din ochii de un albastru întunecat, înapăimântați și neliniștiți, ai lui Wang au zburat câțiva stropi de recunoștință și câțiva de obidă.

Foarte repede, luptătorii au pătruns în lanul de sorg. Tata intuia că se-ndreaptă spre sud-est. Drumul de pământ pe care merseseră adineauri era singurul care ducea direct din sat la malul Râului Negru. La lumina zilei, drumeagul se arăta albicios, cu toate că la-nceput fusese durat din pământ păcuriu. Se umbla însă de multă vreme pe el, așa că stratul negru se sedimentase: pe drum se întipăriseră numeroase copite de vaci și de oi, ca niște petale, precum și de catâri și de măgari, semicirculare; balegile de cal, catâr și măgar semănau cu merele uscate, iar cele de vacă cu minciunelele roase de viermi; cele de capră erau stinghere ca boabele negre căzute la pământ. Tata mergea des pe drumul ăsta, care mai apoi, în anii de chin îndurați la cuptoarele de mangal ale japonezilor, îi fulgerase adesea prin fața ochilor. Nu știa în câte tragicomedii amoroase jucase pe el bunica mea rolul principal, dar eu știu; nu știa nici că pe pământul negru acoperit de umbrele sorgului stătuse cândva întins corpul bunicii, lucios și de un alb imaculat ca al jadului, dar eu știu și asta.

După ce-au cotit în lanul de sorg, ceața s-a strâns și mai mult. S-a îndesit, circulația i-a scăzut, iar când oamenii și poverile lor se ciocneau de paie de sorg, urma chemarea fășâitoare și plină de profundă amărăciune a sorgului și apoi picăturile grele și mari, care cădeau una după alta cu un susur. Erau reci ca gheața, te-nviorau și aveau un gust delicios. Când tata și-a ridicat fața, o picătură mare i-a nimerit drept în gură. A văzut apoi vălătucii

leneși de ceață legănând capetele grele ale sorgului. Frunzele mlădioase și tari, scăldate în rouă, îi tăiau ca un fierăstrău hainele și obrajii. Vânticelul stârnit de legănatul sorgului a pornit un iureș iute trecător peste creștetul lui. Clipocitul Râului Negru se auzea din ce în ce mai bine.

Tata se bălăcise în Râul Negru și era un înotător înnăscut. Bunica spunea că era mai nerăbdător să vadă apa decât să-și vadă mama. La cinci ani, se scufunda sub apă ca rășuștele, cu gaura roză a curului îndreptată spre cer și picioarele ridicate sus-sus. Tata știa că nămolul de pe fundul Râului Negru lucește negru ca pana corbului și e moale ca grăsimea. Pragurile umede de lângă mal erau acoperite de trestii verzi-cenușii și pătlagină verde ca puful de gâscă, de vrejuri lipite de pământ și tufișuri de soc roșu cu tulpinile drepte. Pe nămolul de pe praguri erau întipărite peste tot urmele fine ale crabilor. Când vântul de toamnă se pornea și vremea se răcorea, stoluri-stoluri de găște sălbatice zburau spre sud, înșirându-se ba în formă de +, ba de 人 sau alte semne scrise. Când se cocea sorgul, crabi cât potcoavele, strânși în grupuri mari, se cățarau noaptea pe praguri și se duceau printre smocurile de iarbă în căutarea hranei. Crabilor le place să mănânce balega proaspătă de vacă și cadavrele putrezite ale animalelor. Auzind zgomotul râului, tata și-a amintit de noaptea de toamnă de altădată, când a mers cu unchiul Liu Luohan, bătrânul argat al familiei mele, să prindă crabi la malul râului. Noaptea – strugur cenușiu; vântul de aur – peste râu; văzduhul albastru de safir – profund și fără de margini; stelele verzui – deosebit de luminoase: Căușul-de-miazănoapte, găvanul de stele (Căuș-de-miazănoapte, soroc de moarte), Căușul-de-miazăzi, o stea vânturătoare (Căuș-de-miazăzi, soroc de vii), Fântâna de sticlă cu opt colțuri (are lipsă o cărămidă), Văcarul în zbuclim ce vrea să se spânzure, Țesătoarea cea tristă ce vrea să se-arunce-n râu... toate atârnav deasupra capului. Unchiul Liu Luohan muncea în familia mea de câteva zeci de ani și răspundea de toate cele legate de povarna noastră; tata i se-ncurcase printre picioare de parcă i s-ar fi încurcat chiar propriului bunic printre picioare.